

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Oto Kubeše a soudkyně Mgr. Kateřiny Boudníkové a JUDr. Radky Zahradníkové, Ph.D. ve věci

žalobkyně: **PROFI CREDIT Czech, a.s.**, IČO 61860069
sídlem Klimentská 1216/46, 110 00 Praha 1
zastoupený advokátkou JUDr. Kateřinou Perthenovou
sídlem Velké náměstí 135/19, 500 03 Hradec Králové

proti

žalované: **L** [redacted] **P** [redacted], narozená dne [redacted]
bytem [redacted], [redacted]

o zaplacení 72 423 Kč s příslušenstvím

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 13. 11. 2020, č. j. 9 C 272/2020 - 120

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně **se** ve výroku II. pro částku 22 544,74 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 22 544,74 Kč od 22. 2. 2020 do zaplacení, částku 11 721,10 Kč a úrok ve výši 20 % ročně z částky 48 237,32 Kč od 22. 2. 2020 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy úrok dosáhne částky 173 836 Kč a ve výroku III. **potvrzuje**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem uvedeným v záhlaví soud prvního stupně ve výroku I. uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 29 880 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 29 880 Kč od 25. 8. 2020 do zaplacení do tří dnů od právní moci rozsudku, ve výroku II. zamítl žalobu co do částky 42 543,10 Kč s úrokem ve výši 35 % ročně z částky 48 237,32 Kč od 22. 2. 2020 do

Shodu s prvopisem potvrzuje Michaela Vorlová

zaplacení, maximálně však do doby, kdy úrok dosáhne částky 173 836 Kč, s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 60 702 Kč od 22. 2. 2020 do 24. 8. 2020 a s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 30 822 Kč od 25. 8. 2020 do zaplacení a ve výroku III. rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

2. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně včasné odvolání, a to do zamítavého výroku II v části úroku přirostlého k jistině ke dni zesplatnění úvěru ve výši 2 389,42 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně od 22. 2. 2020 do zaplacení, v části úroku ve výši 20 % ročně z původní jistiny 48 237,32 Kč od 22. 2. 2020 do zaplacení, maximálně do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 173 836 Kč, v části rozdílu mezi požadovanou původní dlužnou jistinou vyčíslenou ke dni zesplatnění ve výši 48 237,32 Kč a přiznanou částkou 29 880 Kč, tj. částky 18 357,32 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně od 22. 2. 2020 do zaplacení, a v části smluvní pokuty dle bodu 6. 1. smlouvy ve výši 998 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně od 22. 2. 2020 do zaplacení, v části nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením žalované dle bodu 6. 2. smlouvy ve výši 800 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně od 22. 2. 2020 do zaplacení a v části týkající se smluvní pokuty dle bodu 6. 5. smlouvy ve výši 11 721,10 Kč. Má za to, že soud prvního stupně na základě provedených důkazů dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním a že rozhodnutí ve věci založil na nesprávném právním posouzení, když dospěl k závěru, že žalobkyně má vůči žalované nárok pouze na úhradu zůstatku jistiny z důvodu absolutní neplatnosti smlouvy o úvěru. Žalobkyně má za to, že si svoji povinnost řádně prověřit úvěruschopnost žalované splnila, když zkoumala jak její příjmy, tak výdaje. Příjmy byly zkoumány z pracovní smlouvy, výpisů z účtu, výplatních pásek. Při zkoumání výdajů žalobkyně vycházela z výdajů na bydlení, které uvedla žalovaná, k nimž připočetla rezervu 1 000 Kč a zákonné životní minimum 3 410 Kč, není-li žalovanou uvedena částka vyšší. Byly zohledněny i další výdaje 2 000 Kč a nezaopatřené dítě v domácnosti částkou 2 000 Kč. Dále žalobkyně prověřila registry dlužníků a insolvenční rejstřík. Na základě těchto údajů je proveden interní skóring žalované. Pokud žalovaná zatají výdaje, nebo je uvede v nižší výši, nemůže takové jednání požívat právní ochrany s odkazem na § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), když žalobkyně není schopna nepoctivost žalované odhalit. V tomto směru odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu (dále též „NS“) sp. zn. 4 Tdo 238/2019, v němž soud uzavřel, že na úvěrových společnostech nelze požadovat stoprocentní míru obezřetnosti, nýbrž pouze míru přiměřenou. Základ pro zkoumání úvěruschopnosti tak vytváří žalovaná jako žadatel o úvěr tím, že uvede v žádosti pravdivé údaje. Oproti prediktibilním výdajům na živobytí, výdaje na bydlení nelze stanovit fixní částkou, proto je třeba vycházet z údajů uvedených žalovanou, přičemž částka 1 500 Kč za vlastní bydlení není nepřiměřeně nízká poměrům. Pokud ohledně nákladů na živobytí, kam se nezapočítávají splátky úvěrů či náklady na bydlení, žalobkyně vycházela z částky životního minima, když žalovaná neuvedla částku vyšší, pak nepochybila, neboť jde o částku, která je zákonem stanovena jako minimální částka postačující k obživě. Žalobkyně tak má za to, že ve smyslu nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 4129/18 přesvědčivě zkoumala, zda žalovaná jakožto budoucí dlužník nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit. Navíc má za to, že důsledkem nesplnění povinnosti ze strany žalobkyně není neplatnost absolutní, ale relativní a žalovaná žádnou námitku v řízení nevznesla. Rozsudek Soudní dvora Evropské unie (SDEU) ze dne 5. 3. 2020, OPR – Finance proti GK, C – 679/18 sám uvádí, že povinnost konformního výkladu nemůže být základem pro výklad vnitrostátního práva contra legem a pokud by byl přesto takový výklad připuštěn, měl by být dodržen postup dle čl. 8 a 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102 EHS (dále též jen „směrnice“). Smyslem zkoumání úvěruschopnosti je nejen ochrana dlužníka, ale i ochrana věřitele, proto nemůže být rozhodnuto o nedostatečném zkoumání úvěruschopnosti a tedy neplatnosti úvěrové smlouvy. Dále žalobkyně poukázala na ustanovení § 3002 o. z., podle kterého, i pokud by bylo nahlíženo na vztah mezi účastníky jako na bezdůvodné obohacení, měla by žalobkyně nárok na obvyklý úrok jakožto náhradu za užívání finančních prostředků. Bezdůvodné obohacení bylo navíc vypočteno nesprávně, když podle názoru vyjádřeného v rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky

v Olomouci ze dne 8. 7. 2020, č. j. 75 Co 71/2020 – 84, nelze ve smyslu ustanovení § 2993 věty druhé o. z. provádět celkové vypořádání neplatné smlouvy, tedy včetně plnění poskytnutých žalovanou, oproti předchozí právní úpravě, která při vrácení vzájemných plnění aktivitu žalované nevyžadovala. Žalobkyni proto měla být přiznána částka 48 237,32 Kč. Navrhla, aby odvolací soud v napadené části výroku II. rozsudek soudu prvního stupně změnil v souladu s odvolacím návrhem.

3. Krajský soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, v intencích ustanovení § 212 věty první o. s. ř. v odvoláním napadené části výroku II. a závislém výroku III. podle ustanovení § 212a odst. 1, 5 a 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobkyně není důvodné.
4. Rozsudek soudu prvního stupně nabyl právní moci ve výroku I. a ve výroku II. v části týkající se zůstatku jistiny ke dni zesplatnění úvěru ve výši 8 277,26 Kč včetně úroku z prodlení z této částky a úroku ve výši 15 % ročně z částky 48 237,32 Kč od 22. 2. 2020 do zaplacení (§ 206 odst. 2 o. s. ř.).
5. Z obsahu spisu odvolací soud zjistil, že dne 9. 9. 2020 žalobkyně podala proti žalovanému žalobu na zaplacení částky 60 702 Kč (složené z jistiny 58 904 Kč, ze smluvní pokuty za prodlení s platbou dvou splátek ve výši 998 Kč a z náhrady nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením 4 splátek ve výši 800 Kč) s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 60 702 Kč od 22. 2. 2020 do zaplacení, dále na zaplacení částky 11 721,10 Kč představující smluvní pokutu za prodlení s platbou nové jistiny po zesplatnění (0,1 % denně z nové jistiny 58 904,88 Kč od 22. 2. 2020 do 7. 9. 2020 – vyhotovení žaloby) a smluvního úroku ve výši 89,29 % ročně z částky 48 237,32 Kč od 22. 2. 2020 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy úrok dosáhne částky 173 836 Kč.
6. V průběhu řízení vzala žalobkyně žalobu zpět co do úroku ve výši 54,29 % ročně z částky 48 237,32 Kč od 22. 2. 2020 do zaplacení a soud prvního stupně usnesením ze dne 30. 9. 2020, č. j. 9 C 272/2020 - 99, řízení co do této částky zastavil.
7. S ohledem na cizí prvek v řízení (žalovaná je občanem Slovenské republiky), odvolací soud zkoumal, zda je dána pravomoc soudů České republiky ve věci rozhodnout. Ta je v tomto případě založena čl. 4, případně čl. 7 odst. 1 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech („nařízení Brusel I bis“). Při posouzení věci je rozhodným právem právo ČR s ohledem na volbu práva smluvními stranami dle čl. 3 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).
8. Soud prvního stupně na základě provedených listinných důkazů učinil následující skutková zjištění. Z výpisu registru SOLUS vyhotoveného ke dni 17. 6. 2019 plyne, že žalovaná neměla v tomto registru žádný záznam. Dle výpisu z registru NRKI byla platební morálka žalované v registru označena kódem příznaku 16 – klientova smlouva hodnocena jako špatná s negativní příznakem. Z listiny „hodnocení klienta“ ze dne 17. 6. 2019 bylo zjištěno, že žalobkyně počítala s průměrným čistým měsíčním příjmem žalované ze zaměstnání 38 000 Kč, jejími měsíčními výdaji 8 910 Kč (3 410 Kč životní minimum, 1 500 Kč vlastní bydlení, 2 000 Kč jedno dítě v domácnosti, 2 000 Kč ostatní) a rezervou 1 000 Kč, volné zdroje tak měly činit 28 910 Kč měsíčně. Dále žalobkyně do této listiny zaznamenala údaje o osobních poměrech, a to že žalovaná má střední vzdělání s maturitou, je svobodná, v domácnosti žije s jedním dítětem, na něhož má výdaje 2 000 Kč. Z pracovní smlouvy ze dne 1. 10. 2008, dohod o změně pracovní smlouvy ze dne 31. 1. 2011 a 2. 10. 2017 bylo zjištěno, že žalovaná je zaměstnancem společnosti [REDAKCE] od 1. 10. 2008 na dobu neurčitou na pozici [REDAKCE]. Z vyúčtování mzdy za měsíc březen, duben, květen 2019 soud zjistil, že příjem žalované činil 9 012 Kč v březnu 2019, 66 002 Kč v dubnu 2019 (mzda včetně ročního bonusu 56 000 Kč, náhrada mzdy – nemoc 1 007 Kč) a 20 054 Kč v květnu 2019 (mzda 13 257 Kč, náhrada mzdy – nemoc 7 046 Kč). Z printscreenu mobilního telefonu

plyne, že žalovaná je majitelkou běžného účtu č. [REDACTED] a že na tento účet jí bylo dne 7. 5. 2019 vyplaceno zaměstnavatelem 64 050,70 Kč a dne 6. 6. 2019 20 054,70 Kč. Z rozhodnutí o ukončení dočasné pracovní neschopnosti bylo zjištěno, že žalovaná byla práce neschopná od 26. 4. 2019 do 31. 5. 2019. Z listiny označené jako „Prohlášení klientů, informace pro klienty poskytované zprostředkovatelem úvěru“ ze dne 17. 6. 2019 soud zjistil, že žalovaná mimo jiné prohlásila a potvrdila, že se seznámila s veškerými informacemi podle § 92 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, že si je vědoma, jaká je sjednaná výše úroků za úvěr, souhlasí s ní a považuje ji za přiměřenou, že nemá žádné splatné dluhy vůči jakékoli třetí osobě či státu, že se nenachází v úpadku nebo ve stavu hrozícího úpadku podle zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, a že veškeré údaje i informace poskytnuté jsou pravdivé a úplné. Z návrhu na uzavření smlouvy č. [REDACTED] ze dne 17. 6. 2019, z oznámení o schválení úvěru ze dne 19. 6. 2019 včetně dodejky, splátkového kalendáře ke smlouvě, předsmuvního formuláře ze dne 17. 6. 2019 a dokladu o vyplacení úvěru zjistil, že mezi účastníky byla uzavřena smlouva o úvěru. Žalovaná prostřednictvím formuláře žalobkyně podepsala dne 17. 6. 2019 návrh na uzavření smlouvy, který byl žalobkyní akceptován 18. 6. 2019. Na základě smlouvy žalobkyně poskytla žalované úvěr ve výši 50 000 Kč a žalovaná se zavázala poskytnutý úvěr, včetně úrokového navýšení 136,6 % ročně, splácet v 36 měsíčních splátkách po 4 024 Kč, splatných vždy k 17. dni každého kalendářního měsíce, počínaje měsícem následujícím po vyplacení úvěru, vše dle splátkového kalendáře, který tvořil přílohu oznámení žalobkyně o schválení úvěru, které bylo dle dodejky žalované doručeno. Celková částka, kterou měla žalovaná zaplatit, činila 144 864 Kč. Žalovaná úvěr čerpala dne 18. 6. 2019. Dle karty klienta žalovaná na dluh uhradila dne 15. 7. 2019 - 4 024 Kč, 27. 8. 2019 - 4 024 Kč, 5. 9. 2019 - 4 024 Kč, 6. 11. 2019 - 4 024 Kč, 6. 12. 2019 - 4 024 Kč, celkem 20 120 Kč. Do prodlení o více než 65 dnů se žalovaná dostala s úhradou šesté splátky splatné dne 17. 12. 2019 a podle článku 6. 3. smlouvy došlo k automatickému zesplatnění k 20. 2. 2020. V článku 6. 1. smlouvy bylo ujednáno, že žalobkyni vznikne nárok na smluvní pokutu za prodlení se splátkou delší než 30 dnů ve výši 499 Kč, v článku 6. 2. smlouvy bylo ujednáno, že žalobkyni vznikne nárok na zaplacení náhrady nákladů spojených s prodlením s úhradou splátky delší než 15 dnů ve výši 200 Kč. V článku 6. 4. smlouvy byla sjednána povinnost žalované uhradit dosud nezaplacenou jistinu a veškeré nezaplacené úroky přirostlé ke dni zesplatnění s tím, že tyto se stávají součástí nové jistiny úvěru. V případě prodlení s úhradou nové jistiny byl v článku 6. 5. smlouvy sjednán nárok na zaplacení smluvní pokuty ve výši 0,1 % z dlužné nové jistiny za každý den prodlení s její úhradou. Žalovaná byla vyzvána k úhradě dlužných splátek a upozorněna na možnost zesplatnění úvěru dopisem žalobkyně ze dne 17. 1. 2020 a 17. 2. 2020. Oznámením ze dne 20. 2. 2020 byla žalovaná upozorněna na zesplatnění úvěru. Dle podacího archu byl dne 20. 8. 2020 žalované odeslán dopis žalobkyně ze dne 19. 8. 2020 s výzvou k úhradě dluhu před podáním žaloby.

9. Uvedený skutkový stav soud prvního stupně posoudil podle ustanovení § 2395, § 419, § 2991 a § 1958 odst. 2, § 1968 a § 1970 o. z. a podle ustanovení § 2 odst. 1, § 75, § 78 odst. 1, § 78 odst. 2 písm. b), § 86, § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 257/2016 Sb.“). Vzhledem k tomu, že sjednaná smlouva měla spotřebitelský charakter, soud prvního stupně se nejprve zabýval otázkou, zda před uzavřením této smlouvy žalobkyně splnila svou povinnost a dostatečně a odborným způsobem zkoumala úvěruschopnost žalované jakožto spotřebitele, když měl za to, že tuto otázku je třeba posuzovat z úřední povinnosti s ohledem na závěry rozsudku SDEU ze dne 5. 3. 2020, OPR – Finance proti GK, C – 679/18, podle něhož články 8 a 23 směrnice brání takové úpravě, aby se sankce neplatnosti při porušení shora uvedené předsmuvní povinnosti uplatňovala pouze k námitce spotřebitele; v tomto smyslu je třeba přistupovat k výkladu ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. a zákonem stanovenou sankci neplatnosti chápat jako absolutní. Soud prvního stupně pak vyhodnotil důkazy předložené ke splnění zákonem stanovené povinnosti posoudit úvěruschopnost žalované a dospěl k závěru, že tuto povinnost žalobkyně nesplnila, jinak řečeno, způsob, jakým žalobkyně posuzovala úvěruschopnost žalované, vyhodnotil jako nedostatečný. Měl za to, že řádně byly zkoumány příjmové poměry žalované, když příjmy byly doloženy, nelze však z nich dovodit,

že by průměrný pravidelný příjem žalované činil 38 000 Kč. Řádně nebyly zkoumány její výdajové poměry, když žalobkyně se spokojila pouze jednostranným a ničím nedoloženým prohlášením žalované, že její měsíční výdaje činí toliko 8 910 Kč. Bylo její povinností postupovat podle § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., který ukládá povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele na základě mimo jiné nezbytných a hlavně spolehlivých informací získaných od spotřebitele, a pakliže by to nestačilo, pak i z jiných zdrojů. Měla si proto podle ustanovení § 84 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. vyžádat od žalované příslušné doklady, na základě kterých by výdaje žalované verifikovala a to i s ohledem na to, že z registru NRKI nebyla žalovaná označena za osobu vhodnou pro poskytnutí úvěru, což mělo být pro žalobkyni vodítkem, aby úvěruschopnost žalované zkoumala o to pečlivěji. Nadto příjem žalované v dubnu 2019 sice činil přes 60 000 Kč, bylo to však díky ročnímu bonusu, v ostatních měsících (březnu, květnu) byl příjem žalované značně podprůměrný. Závěr žalobkyně o volných zdrojích žalované ke splácení úvěru tak nemůže obstát. I v poměrech zákona č. 257/2016 Sb. se uplatní závěry přijaté k předchozímu zákonu č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, že věřitel nepostupuje s odbornou péčí při posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, vyjde-li z objektivně nedoloženého osobního prohlášení dlužníka o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech. Na tom nic nemění, že dlužník není evidován v databázích dlužníků (viz rozsudek NS sp. zn. 33 Cdo 2178/2018). Za této situace soud prvního stupně posoudil smlouvu o spotřebitelském úvěru jako neplatnou podle ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. a podle pravidel o bezdůvodném obohacení (§ 2991 o. z.) uložil žalované povinnost vrátit plnění poskytnuté podle neplatné smlouvy po odečtení částky, která byla ze strany žalovaného uhrazena, tj. 29 880 Kč (50 000 Kč – 20 120 Kč). Dále vznikl žalobkyni v souladu s ustanovením § 1968 o. z. ve spojení s § 1970 o. z. nárok na úrok z prodlení ve výši dle nařízení vlády č. 351/2013 Sb., když počátek prodlení soud prvního stupně posoudil podle odeslané předžalobní výzvy ze dne 20. 8. 2020, když domněnka doručení ve smyslu ustanovení § 573 o. z. nastala dne 24. 8. 2020 a k prodlení tak došlo následující den. Vzhledem k neplatnosti smlouvy, soud prvního stupně zamítl žalobu jako nedůvodnou v těch nárocích, které měly základ právě v předmětné neplatné smlouvě.

10. Odvolací soud při přezkumu napadeného rozsudku vycházel ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn soudem prvního stupně, který k němu dospěl na základě správně provedeného dokazování.
11. Podle ustanovení § 2395 o. z. smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.
12. Podle ustanovení § 75 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel a zprostředkovatel je povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí.
13. Podle ustanovení § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací, získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.
14. Podle ustanovení § 86 odst. 2 věta první zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů.
15. Zakotvení tohoto ustanovení do právního řádu si vyžádala směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice

Rady 87/102 EHS, podle níž musí věřitel před uzavřením smlouvy posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr (článek 8).

16. Podle ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.
17. Povinnost věřitele zkoumat schopnost dlužníka splácet sjednaný úvěr je v zákoně stanovena nikoliv pouze na ochranu zadávajícího se spotřebitele, ale současně též na ochranu dotčeného věřitele (v jehož prospěch je, aby spotřebitel, jenž se vůči němu úvěrově zavazuje, byl skutečně schopen svým závazkům dostát), tak i na ochranu všech dalších (i potenciálních) věřitelů dotčeného spotřebitele, u nichž by řádné splácení jejich pohledávek daným spotřebitelem v případě jeho předlužení (další závazky), které na sebe bere, mohlo být ohroženo.
18. Schopnost spotřebitele splácet sjednávaný úvěr je třeba chápat jako situaci, kdy v závislosti na frekvenci splácení zbyde spotřebiteli v jeho osobním (domácím) rozpočtu dostatek finančních prostředků na to, aby mohl za normálního běhu věcí bez problémů a omezení splácet splátku úvěru v předpokládané výši. Proto musí věřitel mimo jiné analyzovat spotřebitelův rozpočet, a to jak ohledně jeho příjmů, tak ohledně jeho výdajů, a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu žadateli o úvěr a informacím o jeho konkrétních příjmech ze zaměstnání či jiné činnosti, nákladech na bydlení, dopravu, domácnost nebo nezaopatřené děti, jakož i o dalších pravidelných výdajích spotřebitele, včetně splátek jiných úvěrů. Analýza pouze některé ze stran rozpočtu sama o sobě k posouzení úvěruschopnosti nepostačuje.
19. Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele má věřitel vycházet jak z informací dodaných spotřebitelem, tak z informací, které získá z jiných dostupných zdrojů (informace z databází shromažďujících informace o bankovních i nebankovních úvěrových vztazích) při respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů tak, aby věřitel byl schopen získat objektivní obraz o finanční situaci spotřebitele. K tomuto závěru dospěla i soudní praxe v rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 30/2015 (použitelná i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.), podle kterého je součástí odborné péče poskytovatele úvěru při plnění shora uvedené povinnosti i taková obezřetnost, která jej vede k nespolečání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení. Tomu odpovídají i obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví (EBA) k posouzení úvěruschopnosti, podle kterých je základem pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele zejména spolehlivé zjištění příjmů spotřebitele (a jejich historie) a na straně druhé zjištění a zohlednění jeho výdajů, včetně jeho životních nákladů, a stav jeho závazků, včetně dosavadního způsobu jejich plnění.
20. Z uvedeného tedy plyne, že pouhé doplnění čísel do formuláře, bez ověřování příjmové a výdajové stránky rozpočtu spotřebitele, k řádnému posouzení jeho úvěruschopnosti nebude postačovat. Obezřetnost bude namísto zejména při posuzování výdajové stránky, kdy jsou často uváděny a posuzovány nereálné údaje. Ve vztahu k výdajům proto nelze vycházet ze zákonem stanoveného životního minima a z nedoložených tvrzení spotřebitele k relevantním výdajům. V tomto směru by měl věřitel ověřit alespoň ty základní a nezbytné podstatné výdaje, které pravidelně každému spotřebiteli vznikají, zejména náklady na bydlení a služby s ním související (v případě vlastního bydlení informativním výpisem z katastru nemovitostí, nájemné či inkaso potvrzením třetí osoby, výpisem z účtu, nájemní smlouvou apod.). Zvýšená pozornost by měla být věnována zjišťování stavu závazků, které bude spotřebitel povinen plnit v průběhu trvání daného úvěrového vztahu. Odvolací soud si je vědom toho, že ustanovení o povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele je normou s relativně neurčitou hypotézou, že zákon nestanoví žádný konkrétní postup, který by měl být ze strany věřitele dodržován a že by tedy výklad ustanovení neměl vést k nereálným požadavkům kladeným jak na poskytovatele úvěru, tak na žadatele o úvěr. Pokud však má být smysl

a účel daného ustanovení zachován, pak splnění dané povinnosti není možné bez reálného zjištění nejen příjmů a dosavadního dluhového zatížení spotřebitele, ale také základních pravidelných a nezbytných výdajů, které lze u každého spotřebitele rozumně očekávat. Žalované ze zákona plyne povinnost v žádosti o úvěru uvádět pravdivé a nezkreslené údaje pod hrozbou trestněprávní sankce, to však žalobkyni nevyvazuje z její povinnosti postupovat shora nastíněným způsobem.

21. S ohledem na žalobkyní poskytnuté doklady k ověření úvěruschopnosti žalované se odvolací soud ztotožňuje s hodnocením soudu prvního stupně, že žalobkyně své zákonné povinnosti posoudit úvěruschopnost žalované náležitým způsobem nedostála. Žalobkyně zjistila a měla dostatečně doloženou aktuální příjmovou stránku rozpočtu žalované, přičemž lze souhlasit se soudem prvního stupně, že závěr o průměrném měsíčním příjmu žalované byl nadhodnocen s ohledem na to, že příjem za měsíc duben byl zkreslen jednorázovou roční odměnou (která by měla být rozpočtena na jednotlivé měsíce). O odborné péči však nelze hovořit v souvislosti s hodnocením výdajové stránky rozpočtu žalované. Žalobkyně se spokojila s neověřenými informacemi o výdajích žalované a řádně si nezjistila ani její dluhové zatížení za situace, kdy dle registru NRKI byl způsob plnění dosavadních dluhů (platební morálka) hodnocen negativním příznakem. Co se týče základních a nezbytných životních nákladů žalované (zejména v souvislosti s bydlením), vycházela žalobkyně výlučně z informací poskytnutých žalovanou, aniž by si je přiměřeným způsobem ověřila, když výdaje na vlastní bydlení ve výši 1 500 Kč měsíčně se jeví s ohledem na běžné náklady bydlení naprosto nerealisticky. Rovněž z běžného účtu, ze kterého mohly být zjištěny podrobněji běžné výdaje žalované (počáteční a konečný zůstatek na účtu, placení pravidelných závazků aj.) si žalobkyně nechala doložit pouze položky příjmové, ačkoliv ty měla ověřeny již vyúčtováním mzdy. S ohledem na negativní hodnocení způsobu splácení dřívějších dluhů žalobkyně neprovedla ani důsledné prověření žalované v databázi NRKI. Registr NRKI shromažďuje data o splácení či nesplácení závazků určitého subjektu a údaje o jeho smluvních vztazích, tj. o úvěrových produktech přijatých i odmítnutých, přičemž na základě těchto údajů je určována bonita, důvěryhodnost a platební morálka daného subjektu (s přesahem do minulosti). Žalobkyně si tak mohla z databáze zjistit nejen údaj o platební morálce žalované při splácení závazků (tzv. skóre), ale i údaje o úvěrových závazcích žalované (úvěrovou zprávou). V důsledku toho, že si alespoň základním způsobem neověřila nezbytné životní výdaje žalované a její dluhové zatížení, nemohla žalobkyně před uzavřením smlouvy získat objektivní obraz o finanční situaci a zdrojích žalované pro splácení závazku, a proto její postup nebylo možné hodnotit jako postup splňující kritéria odborné péče.
22. Následkem nikoliv řádného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele ze strany poskytovatele úvěru je absolutní neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru. Odvolací soud při svém právním hodnocení věci vycházel z rozsudku Soudního dvoru EU ze dne 5. března 2020 ve věci C – 679/18 OPR - Finance, jenž se jednoznačně vyslovil k otázce povinnosti soudu zkoumat ex offio (i bez návrhu spotřebitele), zda došlo k porušení předsmuvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a to s tím, že současně je vnitrostátní soud povinen vyvodit z případného porušení této povinnosti důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky článku 23 uvedené směrnice, tj. musí být účinné, přiměřené a odrazující. Takovouto účinnou, přiměřenou a odrazující sankcí může být pouze neplatnost absolutní, a nikoliv pouhá neplatnost relativní, která by ve svém důsledku vedla k relativizaci ochrany spotřebitele jako takové i celé s tím související právní úpravy. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu, který v usnesení svého pléna ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 zdůraznil, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (bod 41. citovaného rozhodnutí). Tehdy byla řešena rovněž otázka relativní neplatnosti spotřebitelské smlouvy

zakotvená v ustanovení § 55 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. ve znění účinném do 31. 7. 2010. Směrnice nemají tzv. přímý horizontální účinek a textu směrnice se proto nelze ve vztahu mezi jednotlivci přímo dovolávat (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU, dříve ESD, ve věci C-91/92, Faccini Dori, srov. též stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 79/2013), když postulát o ochraně spotřebitele obsažený v dotčených směrniciích směřuje především k zákonodárci (aby správně provedl transpozici směrnice do národního práva), nicméně v rámci tzv. nepřímého účinku směrnic směřuje i k národním soudům, které mají povinnost volit v rámci národního práva ex offio eurokonformní výklad tak, aby uvedeného účelu bylo dosaženo (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-106/89, Marleasing SA, ve vztahu k úvěrům pak ve věci C-377/14, Radlinger, nebo C-76/10, Pohotovost). Odvolací soud proto sankci neplatnosti zakotvenou v ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. vyložil v souladu se smyslem a účelem daného ustanovení (nikoli pouze za použití gramatického výkladu) jako neplatnost absolutní podle ustanovení § 588 o. z. (viz soudní praxe Krajského soudu v Praze sp. zn. 27 Co 143/2019, 27 Co 23/2020, 28 Co 31/2020, 22 Co 107/2020, 30 Co 62/2020 aj.).

23. Za stavu, kdy mezi účastníky nebyl sjednán platný závazek, se při vypořádání vztahu mezi nimi na místo obecných ustanovení o bezdůvodném obohacení uplatní speciální ustanovení § 87 odst. 1 věty poslední zákona č. 257/2016 Sb., podle kterého vzniká žalobkyni vůči žalované pouze nárok na vrácení poskytnuté jistiny a na nic jiného. Uvedený způsob vypořádání neplatného závazku pak dle odvolacího soudu neumožňuje jiný postup, než že se vůči této jistině musí započítat částky, které žalovaná žalobkyni na neplatný závazek již zaplatila. Soud prvního stupně proto správně uložil žalované povinnost vrátit žalobkyni částku 29 880 Kč, a to včetně úroku z prodlení, když počátek prodlení byl správně stanoven podle ustanovení § 1958 odst. 2 o. z. v návaznosti na předžalobní výzvu a výše úroku z prodlení odpovídala nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ve zbývajícím rozsahu byla žaloba správně zamítnuta, neboť byly požadovány nároky, které neměly oporu v platném právním titulu.
24. Ze všech shora uvedených důvodů odvolací soud podle ustanovení § 219 o. s. ř. rozsudek soudu prvního stupně v části výroku II. o zamítnutí žaloby pro peněžitá plnění tak, jak byla specifikována v odvolacím návrhu, potvrdil.
25. Soud prvního stupně rozhodl správně i o náhradě nákladů řízení mezi účastníky. Při poměrování úspěchu a neúspěchu ve věci vzal v úvahu nejen pohledávku jistiny, ale i její příslušenství a za situace, kdy zjistil, že v řízení byla ve věci procesně úspěšnější žalovaná, ale že té žádné náklady řízení nevznikly, správně rozhodl podle ustanovení § 142 odst. 2 na konci věty o. s. ř., že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Odvolací soud proto podle ustanovení § 219 o. s. ř. potvrdil i nákladový výrok III.
26. O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto za použití ustanovení § 224 odst. 1 o. s. ř. v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 věty před středníkem o. s. ř. podle ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř., když žalobkyně v odvolacím řízení úspěšná nebyla a žalované náklady této fáze řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání do dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu České republiky v Brně prostřednictvím Okresního soudu v Mladé Boleslavi, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která

v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Praha 9. března 2021

JUDr. Oto Kubeš v. r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Michaela Vorlová